

דרכי ההתמודדות של אחיות עם עקה מוסרית "המתריע בשער"

אסתר שלום RN MA אחות אחראית פנימית ו

פרידמן שושנה RN MA מרכזת מחקר בסיעוד ומרכזת חת"ש

מרכז רפואי וולפסון

כנס מחקרים ופרויקטים יולי 2016

"ולמלשינים לא תהה תקוה"

(תפילת שמונה עשרה -שחרית)

"לא תלך רכיל בעמך"

(ספר ויקרא פרק יט פרשת קדושים)

הקוד האתי של האחים/יות בישראל

. הקוד האתי הינו המצפן המוסרי המכוון את האחיות והוא מושתת על מערכת הערכים המוסריים שבבסיס החברה והמקצוע.

◦ יושרה מקצועית – חובה על האחיות להתריע על כשלים התנהגותיים בארגון

חובת ההנהגה המקצועית לבדוק את הכשלים הארגוניים ולשמור על זכויות המתריע

◦ איכות ובטיחות – זכותו של מטופל לקבל טיפול מקצועי מיומן ובטוח

חובת האחיות להעניק טיפול בטוח מתוך אחריות ומחויבות

קשיים ביישום הקוד האתי

היחשפות לתופעות כגון:

**כישלון התנהגותי של חברים
לצוות**

**כישלון במניעת סבל של
החולה**

מעניקות טיפול לא אופטימלי עקב:

שיקולים כלכליים

מחסור בכוח אדם

מחסור בצוות מיומן

חוסר ניסיון מקצועי

**כשאחיות מרגישות מוגבלות מלהעניק למטופל את
הטיפול המיטבי וכשהן נחשפות לתופעות הפוגעות
בבטיחות המטופל הן חוות "עקה מוסרית"**

עקה מוסרית

חוסר איזון פסיכולוגי כאשר אחות מודעת לפעולה מוסרית המתאימה אך לא יכולה לבצע עקב מכשול מוסדי כגון חוסר זמן, חוסר פיקוח ותמיכה

(Jameton, 1984)

מצוקה מוסרית - בניגוד לסוג אחר של מצוקה – כרוכה בסכסוך בלתי מתפשר בין מחויבות אתית והלימה לפעולה נדרשת

(Webster & Baylis 2000)

ביטויים והשלכות של עקה מוסרית אצל האחות

רגשות של כעס, טינה, בגידה עצמית, בושה ואשמה

שינויים במשקל הגוף

דיכאון

העלויות של מצוקה מתמדת הן גבוהות. רבות מהאחיות נשחקות או /
ועוזבות את עבודתן ומי שנשארת עלול להיתקל בחוסר אימון, תקשורת
לקויה והתגוננות.

(Webster and Baylis2000)

דרכי התמודדות האחות עם עקה מוסרית

אסטרטגיה של "בריחה"

ניתוק רגשי מהמטופל

הכחשת אחריות למצב

להעיר למעורבים

לשתף בעובדות חברות לעבודה כדי לקבל תמיכה

לדווח לממונים - "המתריע בשער"

(Webster & Baylis 2000)

"המתריע בשער"

אדם המסב את תשומת הלב לבעיה או סכנה

פעולת ההתרעה נתפסת אצל חלק מהציבור כפעולה הרואית אמיצה

ואילו החלק האחר רואה בה התנהגות מאיימת, בגידה, הלשנה והתנהגות ביזארית

(Todo,1991)

"כָּל-יְהוּדָה הַבָּאִים בַּשְּׁעָרִים הָאֵלֶּה לְהִשְׁתַּחֲוֹת לָהּ"

האם לדווח ?

אחות שבכוונתה להתריע עורכת שיקולים של רווח ותועלת מול המחיר שעלולה לשלם

האם התועלת או השינוי שתביא ההתרעה גדולים מן הסיכון ?

הפחד מסטיגמה של "מלשין"
פחד מפיטורים
חשש מחוסר תמיכה של ממונים

(Elpern et al 2005)

המטופל

מערכת
רפואית

האחות

צוות

רציונל

בספרות מדווח כי אחת מכל שלוש אחיות חווה מצוקה מוסרית
האחיות נחשפות למצבים הגורמים לעקה מוסרית ברמה זו או אחרת
דרך שכיחה להתמודדות עם עקה מוסרית היא תמיכה מאחיות קולגות
90% מהאחיות דיווחו שהשתמשו במשאבים בתוך המחלקה כדי
לפתור דילמות מוסריות באמצעות קבלת תמיכה מאחיות בצוותן
נמצא שרק מיעוט מהאחיות מדווח לממונים

(Rushton,2006)

מטרות המחקר

1. בדיקת רמת העקה המוסרית שחות האחיות
2. בדיקת עמדתן של האחיות בנושא ה"מתריע בשער".

שאלות המחקר

1. מהן הסיטואציות המוסריות אליהן האחיות נחשפות
2. אילו משתנים סוציו-דמוגרפים ישפיעו על עמדה כלפי האחות המדווחת לממונים
3. אילו משתנים סוציו-דמוגרפים ישפיעו על רמת העקה מוסרית

שיטת המחקר

מחקר חתך, מדגם נוחות. גודל המדגם 300 נבדקים
אוכלוסיית המחקר: אחיות העובדות בבית"ח
כלי המחקר שאלון אנונימי לדיווח עצמי כולל 3 חלקים

1. סוציו-דמוגרפי.

2. שאלון עמדות בנושא " דיווח לממונים על התנהגות לא אתית של צוות מטפל
". נבנה ע"י החוקרות

3. שאלון המודד את מידת העקה המוסרית של האחות
(Kleinknecht –Dolf et al ,2014).

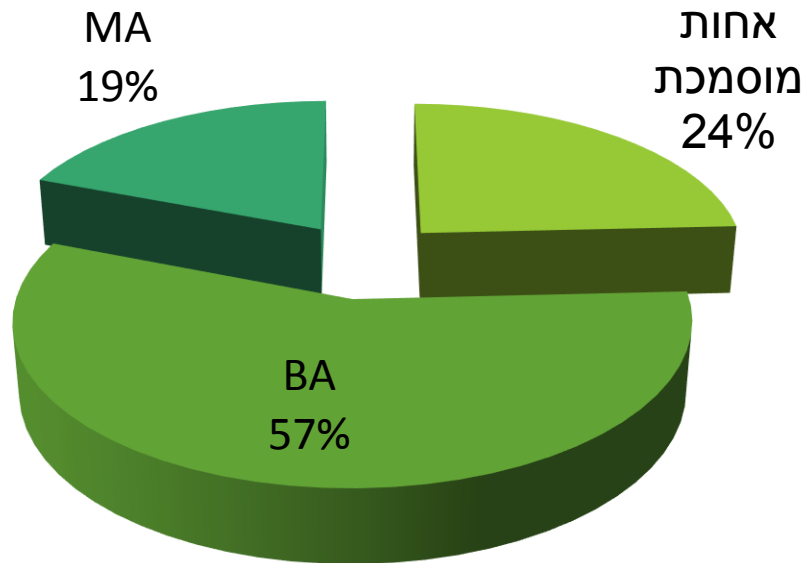
תוצאות המחקר

מאפייני אוכלוסיית המדגם

n=300

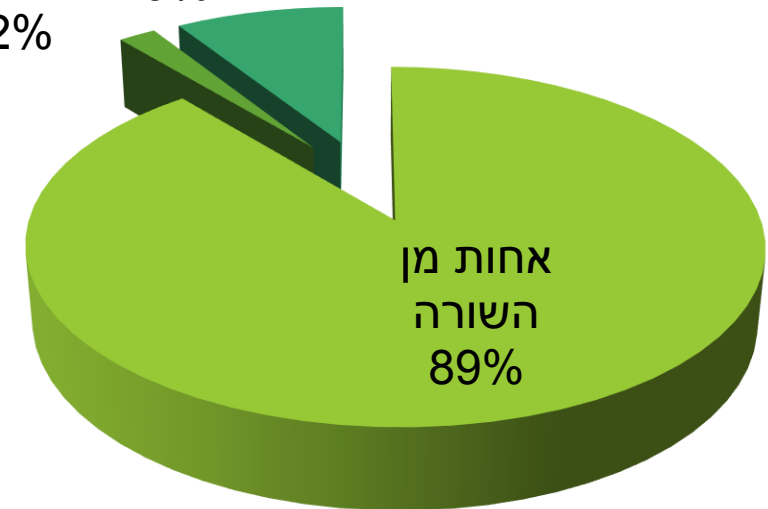
תפקיד

השכלה

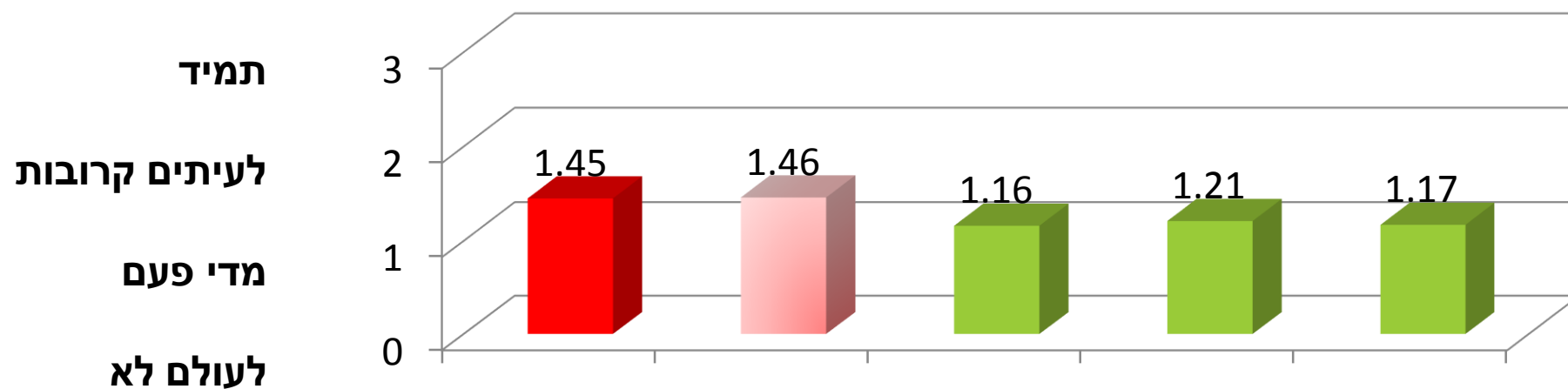

אחות
אחראית 9%

סגנית
אחות
אחראית 2%

באיזו תדירות נחשפת לתופעה בשנה האחרונה?

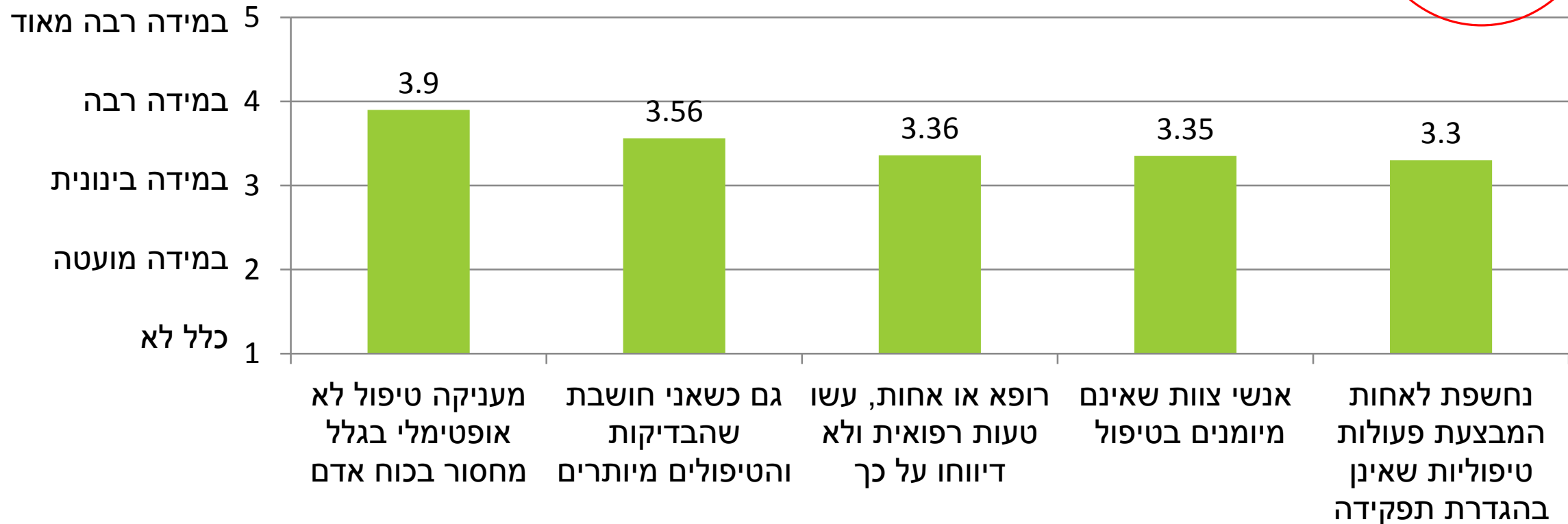

טיפול לא אופטימלי בגלל מחסור בכוח אדם
 גם כשאני חושבת שהבדיקות והטיפולים מיותרים
 רופא או אחות, עשו טעות רפואית ולא דיווחו על כך
 אנשי צוות שאינם מיומנים בטיפול
 נחשפת לאחות המבצעת פעולות טיפוליות שאינן בהגדרת...

באיזו מידה זה הפריע לך? מידת המועקה המוסרית

רמת
העקה
המוסרית
3.47

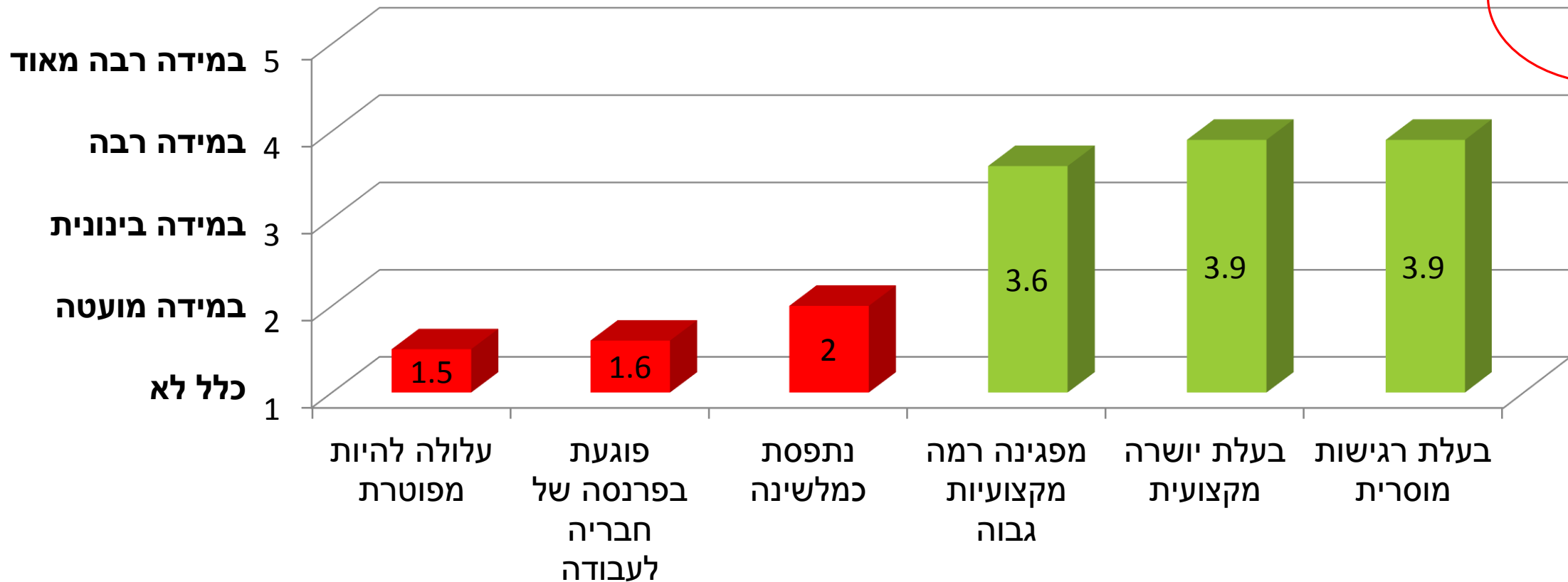
=sig 000.

Cronbach's Alpha .89

עמדת האחיות בנושא "המתריע בשער"

תפיסת
המתריע
בשער
2.96

Sig=.002

Cronbach's Alpha .918

ממצאים נבחרים נוספים

בעלי תפקידים תופסים את ה"מתריע בשער" כדמות חיובית יותר

(sig=.077 f=2.59)

רמת המועקה גבוהה יותר אצל בעלי תפקידים (sig=.040 f=3.24)

ככל שהאחות משכילה יותר רמת המועקה המוסרית גבוהה יותר

(f=4.94 sig=.002)

קיים קשר חיובי בין רמת העקה המוסרית לתפיסת המתריע בשער

(rp=.17 sig=.005)

מסקנות

**רמת העקה המוסרית שחוות האחיות גבוהה במידה רבה
היא גבוהה יותר בקרב בעלי תפקידים ובעלי השכלה גבוהה יותר
תפיסת האחות המדווחת לממונים על התנהגות לא אתית היא חיובית**

היא חיובית יותר בקרב בעלי תפקידים ובעלי השכלה גבוהה יותר

**ככל שרמת העקה המוסרית עולה כך הדימוי של המתריע בשער נתפס
כחיובי יותר**

המלצות להתערבויות להפחתת מועקה מוסרית ועידוד דיווח לממונים

לערוך סדנאות בהן האחות תחלוק רגשות על מצבי טיפול ולשפר את
ההחלטות המוסריות שלהם

להתייחס לתקינה הולמת של כוח אדם ולכוח אדם מיומן

מינוי אחיות לוועדת האתיקה בבית החולים

תכניות חינוך של וועדת האתיקה בבית החולים

הדגשת עקרונות הקוד האתי בהליך קליטת אחות חדשה

סיכום

למרות שהמחקרים מתארים היבטים מזיקים למצוקה המוסרית היו מספר מחקרים שזיהו משהו חיובי "להיות פתוחה לחוויה חדשה כתוצאה מהכישלון" (Benner 1991)

- יושרה מקצועית – חובה על האחות להתריע על כשלים התנהגותיים בארגון
- האחות חייבת להיות סניגור advocacy של המטופל -לסייע לו לקבל טיפול מקצועי ומיומן בטוח
- אל חשש -גש

תודות

לצוות רופאים אחיות כוחות העזר בפנימית ו
ספרניות ביה"ח :גב' שלזינגר רעיה וסולומון יפית
לאחיות האחראיות
למשתתפי המבדק